

Miquel Badia i Capell: documentació sobre el seu pas per Andorra (gener-febrer 1936)

*Arnau González i Vilalta**

Català

Miquel Badia i Capell: documentació sobre el seu pas per Andorra (gener-febrer 1936)

Aquest article ressegueix la documentació sobre l'estada del polític català Miquel Badia a Andorra entre gener i febrer de 1936. Una presència marcada per la preocupació de les autoritats andorranes i franceses pel fet que Badia era fugitiu d'Espanya, on havia participat activament en els fets del 6 d'octubre de 1934 a Barcelona. Expulsat de França, entraria a Andorra amb el nom fals de Miquel Comes a poques setmanes de les eleccions espanyoles del 16 de febrer de 1936. Així, la preocupació de les autoritats derivaria en dos interrogatoris i el seu control fins a la seva sortida del país el 13 de febrer.

Castellano

Miquel Badia i Capell: documentación sobre su paso por Andorra (enero-febrero 1936)

El presente artículo resigue la documentación sobre la estancia del político catalán Miquel Badia en Andorra entre enero y febrero de 1936. Una presencia marcada por la preocupación de las autoridades andorranas y francesas por el hecho que Badia era fugitivo de España, donde había participado activamente en los hechos del 6 de octubre de 1934 en Barcelona. Expulsado de Francia, entraría en Andorra con el nombre falso de Miquel Comes a pocas semanas de las elecciones españolas del 16 de febrero de 1936. Así la preocupación de las autoridades derivaría en dos interrogatorios y su control hasta a su salida del país el 13 de febrero.

Français

Miquel Badia i Capell : documentation de son séjour en Andorre (janvier- février 1936)

Cet article scrute la documentation à propos du séjour du politicien catalan Miquel Badia en Andorre en janvier et février de 1936. Une présence qui a été marquée par l'inquiétude des autorités andorranes et françaises, vu que Miquel Badia avait fuit l'Espagne où il avait participé de façon active aux événements qui ont eu lieu le 6 octobre de 1934, à Barcelone. Il arrive en Andorre avec une fausse identité -Miquel Comes- quelques semaines avant les élections espagnoles du 16 février de 1936, étant donné qu'il avait été expulsé de la France. Ceci a provoqué deux interrogatoires et sa surveillance jusqu'à sa sortie du pays le 13 février.

*Arnau González i Vilalta, historiador, professor del departament d'Història moderna i contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona
arnaugvilalta@gmail.com
<http://arnaugonzalezvilalta.blogspot.com>

Introducció

La conflictiva història d'Andorra durant la dècada dels anys trenta del segle XX està plena d'interferències de la política catalana i espanyola –amb el paper sempre determinant de la francesa– en el decurs del camí cap a la modernitat de la societat de les Valls. En aquest període, els diferents canvis de règims polítics a Espanya propiciaran que Andorra esdevingui un escenari de constants polèmiques, centrades en el manteniment del càrrec de copríncep per part del bisbe de la Seu d'Urgell i les seves possibles implicacions en diferents complots conservadors i catòlics en contra de la Segona República Espanyola, instaurada el 14 d'abril de 1931. La presència, o el rumor d'aquesta presència, de diferents personatges de la política espanyola a Andorra provocarà al llarg d'aquests anys constants atacs diplomàtics per part dels governs espanyols, que aspiraven al càrrec de copríncep episcopal o, fins i tot, a incorporar Andorra dins de l'Estat espanyol. Aquests fets, juntament amb d'altres com l'arribada de la problemàtica obrera amb les obres hidroelèctriques realitzades per l'empresa Fhasa o les demandes de democratització i de canvi del règim electoral exigides per una part de la població, derivarien l'estiu de 1933 en l'anomenada Revolució Andorrana i en l'ocupació de les Valls per part de la gendarmeria francesa.

En un context com aquest, quan el gener de 1936 un personatge tan destacat de la política catalana com Miquel Badia i Capell arribi a Andorra les autoritats es mostraran preocupades davant la possibilitat d'una nova polèmica amb Espanya.

Així, el conjunt de textos biogràfics sobre el polític català membre d'Esquerra Republicana de Catalunya i dirigent de les Joventuts (JERC) durant la Segona República Espanyola, Miquel Badia i Capell (Torregrossa, Catalunya, 1900-Barcelona, 1936) esmenten el seu pas per Andorra a principi de 1936 sense precisar-ne les circumstàncies.¹ En una llista de països en els quals es refugiaria després dels fets del 6 d'octubre de 1934, en què el president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, proclamaria un més que efímer Estat Català dins d'una República Federal Espanyola que no gaudiria ni d'un dia de vida, Andorra era la darrera estació del retorn a Barcelona

1. Vegeu URGELL, J. [pseudònim de J. Cornudella] *Miquel Badia*. Barcelona: Norma, 1936 i ROS I SERRA, J. *Miquel Badia: un defensor oblidat de Catalunya*. Barcelona: Editorial Mediterrània, 1996.

Fotografia presa a Andorra la Vella el 10 de febrer de 1936 de Miquel Esdia (esquerra) amb Secundino Tomás cap de la Policia d'Andorra.

1 - Badia Lluís - tête nue.
réfugié politique espagnol.
Arrivé en Andorre le 19 janvier
1936 pendant de quinzelles.

S'est fait ses sou arrivée au
refuge d'Envalira, où il s'est
placé en ski pendant de
Jas de la casa, et au Pyrenees.

2 - Secundino Thomas,
chef de la police d'Andorre.

Photo prise à Andorre la
Vieille le 10 février 1936, par
Laperol.

Revers de la fotografia

després de passar per França, Colòmbia, Mèxic, Alemanya i Bèlgica.² Un personatge d'una gran rellevància política a la Catalunya republicana i autònoma del període 1931-1934. Badia seria un dels principals líders i organitzadors dels sectors separatistes *juvenils* dins d'ERC, líder dels escamots armats de la formació, secretari d'Ordre Públic i cap dels mateixos serveis entre final de 1933 i març de 1934. Alhora que col·laborador del conseller d'Interior durant els fets d'octubre i cap de les JEREC, Josep Dencàs. La seva trajectòria durant el període 1931-1934 es caracteritzà, especialment, pels durs enfrontaments amb els sectors anarquistes de la Confederación Nacional del Trabajo i la Federación Anarquista Ibérica (CNT-FAI).

Precisament per aquesta rellevància política, quan el 19 de gener de 1936 Miquel Badia aparegui al refugi d'Envalira, a Andorra, amb un nom fals, les autoritats locals, especialment la vegueria francesa, veritable encarregada de la seguretat i de les fronteres del país, mostraran un especial interès per conèixer les intencions i els moviments d'aquest *refugiat polític*. I ho faran per prevenir la possible organització de qualsevol moviment polític català i catalanista a Andorra amb vista a entrar il·legalment al territori de la República Espanyola. Però, sobretot, per evitar un conflicte diplomàtic amb el govern espanyol.

En aquest context, aquest article pretén aportar la documentació que sobre el pas de Miquel Badia es conserva a l'Arxiu de la vegueria francesa d'Andorra conservat al Centre des Archives Diplomatiques de la ciutat de Nantes (CADN). Concretament en el fons *Viguerie de France en Andorre*, caixa *Origens-1993*, número 207, i dins de la carpeta *Refugiés politiques 1935-1937 l'expedient Badia (Miquel), refugié politique espagnol. Assassiné à Barcelone en 1936*. Una documentació que ens permetrà traçar una breu crònica dels moviments del polític català i del seu curt pas per Andorra.

La breu estada de Miquel Badia a Andorra (gener-febrer de 1936)

El 24 de gener de 1936, només tres setmanes abans de les eleccions a les Corts espanyoles que havien de donar la victòria a les esquerres a Catalunya i a Espanya, el veguer francès d'Andorra informava el prefecte dels Pirineus Orientals de l'arribada a Andorra de Miquel Badia. Segons deia la nota "*Il s'est fixé au Refuge d'Envalira, après avoir effectué, en Ski, la traversée Puymorens, Pas de la Casa, Envalira [...]*." És a dir, que havia entrat il·legalment al territori andorrà, realitzant la vintena de quilòmetres

2. Per a un apunt biogràfic de M. Badia i Capell. Polític. De família pagesa, el 1922 es traslladà a Barcelona per cursar estudis a l'Escola de nàutica. Nacionalista radical, durant la dictadura s'afilià a la formació separatista catalana La Bandera Negra. Acusat de participació en el complot de Garraf, el juny del 1925, en que s'intentà atemptar contra el rei Alfons XIII i el dictador Primo de Rivera, fou detingut. Emprisonat fins al 1928, fou amnistiàt a la caiguda de la dictadura. Proclamada la Segona República Espanyola, fou designat cap de les Joventuts d'Esquerra d'Estat Català (JEREC), secretari del conseller de la Generalitat Josep Dencàs, secretari general (desembre del 1933) i cap superior (març del 1934) dels serveis d'ordre públic, càrrec del qual hagué de dimitir arran d'un incident en el *procés Xammar* (setembre). Intervingué en els fets del Sis d'Octubre. Exiliat a França, d'on fou expulsat, es traslladà a Amèrica, Alemanya, Bèlgica i, finalment, a Andorra. Amnistiàt després del triomf del Front Popular, el 1936 tornà a Barcelona. El 28 d'abril fou assassinat, juntament amb el seu germà Josep, per pistolers de la FAI com a represàlia per la seva anterior campanya contra el pistolerisme.

que separaven el Pimorent d'Envalira esquiant. Ahora, constatava la rellevància política del membre d'ERC: *"M. Badia aurait pris, lors des événements du 6 Octobre 1934, une part particulièrement active au mouvement séparatiste catalan, en compagnie de M. Dencàs."*³ Un subjecte polític que, si en territori francès podia reportar certes incomoditats per part de les autoritats gal·les davant de les peticions d'extradició sol·licitades per part del govern republicà espanyol, encara es feia més molest en sòl andorrà.⁴ I és que les complicades implicacions polítiques internacionals entre els estats espanyol i francès que es derivaven de l'existència del copríncipat andorrà i de l'equívoca posició de la República Espanyola en intentar suplantar la funció del copríncep episcopal, feien que qualsevol incident fos extremament delicat.

Tot i això, les dificultats de comunicació degudes a les males condicions meteorològiques d'aquella època de l'any feien que les accions oficials iniciades per la vegueria francesa s'aturessin durant uns dies. Mentrestant, diferents capçaleres de Barcelona eren informades de l'estada de Badia al refugi d'Envalira, amb tota seguretat per part de diferents excursionistes catalans que en aquells moments hi eren practicant esports d'hivern. Així, segons publicava el 30 de gener el portaveu del carlisme català *El Correo Catalán*, Badia havia arribat al refugi en unes condicions lamentables: *«El dia 20 a les cinc de la tarda arribà al xalet d'Envalira (Valls d'Andorra) en Miquel Badia. Anava vestit d'esport, espitregat i semblant un trinxà [...] Utilitzà per a guanyar la muntanya uns esquís. L'una peça es diu que li anà al riu, arribant amb un sol esquí a l'esmentat Port d'Envalira.»* Segons aquesta crònica anònima dels fets, Badia es trobà a Envalira Paul Larrieu, secretari del veguer francès, fet que no consta en cap document oficial (i que per error era identificat com a cap de la policia andorrana), i passà els dies següents a realitzar diferents reunions amb elements vinguts de Catalunya: *"Passà un dia al Pas de la Casa. El dia 26 estigué a Les Escaldes, conversant amb alguns 'amics', entre altres el conegut per Xicota [es refereix al seu col·laborador i membre d'Estat Català, Miquel Xicota], que ha baixat ara a Barcelona. Es suposa que fins ara li han pagat les despeses que ha efectuat. Que va molt curt d'armilla i faltat d'elements econòmics. Es diu se li aconsella amb insistència que marxi del territori Andorrà, per tal d'evitar conflictes que es podrien produir amb la seva presència. En el Xalet fou degudament atès, puig hi arribà amb una fam espantosa."*⁵ I acabava preguntant-se de manera prou directa: *"¿Quines mesures prendran els Veguers espanyols i francès contra aquest pinta? S'ignoren. Fins ara sembla que no se li ha posat*

3. Archives Diplomatiques Nantes (CADN), Vigerie de France en Andorra, Origens-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta datada a Andorra la Vella el 24-I-1936.

4. Cal tenir en compte que les autoritats franceses rebutjaren en casos similars l'extradició de polítics catalans implicats en els fets del 6 d'octubre de 1934, com la del mateix impulsor del moviment, Josep Dencàs. Vegeu GONZÁLEZ I VILALTA, A. "L'extradició de Josep Dencàs (1935). La documentació de Presidència del govern espanyol". *Afers*. 53-54, 2006. p. 345-353.

5. Segons es desprèn de la correspondència conservada de Miquel Badia durant l'any 1935, és a dir abans d'arribar a Andorra, les condicions econòmiques dels seus col·laboradors i la pròpia eren molt precàries (RUBIALTA, F. Joan Cornudella i Barberà (1904-1985). *Una biografia política*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003. p. 35-36.)

cap dificultat. Moralment es diu que és una desferra humana, parlant de la forma més indecorosa i grollera. Diu que no podrà mai més tornar a Catalunya, tant si guanyen les esquerres com les dretes [les eleccions del 16 de febrer de 1936].” En darrer lloc, l'article inclou, ara ja al marge de la crònica, un comentari de la mateixa redacció d'El Correo que feia referència a la perillositat de la presència de Badia a les Valls i recordava la seva més que repetida fugida i la de Josep Dencàs per les clavegueres de Barcelona després del fracàs del 6 d'octubre de 1934: “No sospechábamos que las cloacas barcelonesas pudieran desembocar en Andorra. Pero ¡jojo a las cloacas! Y ¡a Andorra!”⁶

De la seva banda, un altre diari barceloní, en aquest cas el catalanista i catòlic *El Matí*, acabava de completar les informacions amb certs detalls divergents i inexactituds, com veurem més endavant: “Ens comuniquen de Perpinyà, que després de fer una estada a Andorra, ha tornat a França, l'ex-cap dels Serveis tècnics d'ordre públic de Catalunya, Sr. Badia. Segons els detalls que rebem, el dia 19 d'aquest mes el Sr. Badia arribà al refugi d'Envalira, a les Valls d'Andorra, procedent de París, i es diu que anava acompanyat del Sr. Xicota, un dels seus antics secretaris. El dia 20 el Sr. Xicota tornà a Espanya, per retornar al cap de poc a Andorra acompanyat del Sr. Masramon [es refereix al seu col·laborador Manuel Masramon].” Així, segons aquesta crònica, durant els primers dies de la seva estada a Andorra, Badia mantingué diferents reunions: “El Sr. Badia estigué tota la setmana a Andorra, on celebrà moltes conferències amb el Sr. Masramon. D'Envalira es traslladaren a Les Escaldes, i el diumenge se celebrà, a l'Hotel Palacin, una reunió a la qual assistiren sis altres individus, els noms dels quals no han pogut ésser obtinguts, però que se sap que pertanyen a les organitzacions d'Estat Català i que havien arribat aquell mateix dia de Barcelona. La reunió durà fins a altes hores de la matinada i se sap per testimonis fidedignes, que la discussió fou molt acalorada, i que mútuament es tractaren de covards.” Segons aquesta nota Badia donà explicacions de la seva fugida de Barcelona el 7 d'octubre: “El Sr. Badia sembla que explicà que després de sortir de Barcelona, quedà abandonat a Vic, i hagué de seguir a peu fins a la frontera; afegí que el travessar la frontera li costà 900 pessetes.” Unes reunions que s'acabaven el dia següent: “El dilluns, al migdia, sortiren tots plegats cap a Aranzol, últim punt fins on es pot anar en automòbil, puix que la carretera queda tallada en aquell lloc.” A més, en darrer lloc, i incorrent en un error, es deia que “Se sap que el Sr. Badia ja ha tornat a França, i ha dit que donava per acabats els preparatius que creia necessaris.”⁸

6. “Nos dicen de Andorra”, *El Correo Catalán*, 30-I-1935.

7. La fugida dels germans Miquel i Josep Badia, juntament, amb la de Josep Dencàs, desencadenà una divisió en el si d'Estat Català, en aquells moments incorporat a les Joventuts d'ERC. Ja des de final de 1934 es crearen dos sectors clarament diferenciats, uns favorables a mantenir-se dins d'Esquerra i d'allunyar-se dels Badia i Dencàs, i un altre partidari de recuperar la independència del partit d'Estat Català amb aquests com a líders.

8. “¿Què organitza el Sr. Badia enllà de la frontera? L'ex-cap dels serveis tècnics d'ordre públic, de Catalunya, ha estat a Andorra i ha celebrat algunes entrevistes,” *El Matí*, 30-I-1936. Al final de l'article es comentava que durant aquells mateixos dies Josep Dencàs, exconseller de Governació de la Generalitat de Catalunya, havia estat a Perpinyà fent diferents entrevistes. Tanmateix, no s'esmentava cap contacte entre ell i Badia a Andorra o a la capital nord-catalana.

Els interrogatoris a Miquel Badia del batlle episcopal i del secretari del veguer francès

Tanmateix, si seguim la documentació oficial generada per la presència de Badia a les Valls, veurem que alguns dels detalls esmentats a la premsa no responien a la realitat mentre que d'altres es confirmaven. D'una banda, es desmentia que Badia hagués sortit d'Andorra, ja que més de deu dies després que el veguer francès notifiqués al seu immediat superior a Perpinyà la seva presència en territori andorrà, el 6 de febrer s'afirmava que *"se trouvait hier encore au Chalet du refuge d'Envalira."* Mentre que d'altra banda es confirmava que, fins aquell moment, havia pogut gaudir de llibertat de moviments. Tanmateix, a partir d'aquella data aquesta cordial estada de Badia a Andorra finalitzava per iniciar-se una sèrie d'entrevistes interrogatoris per part de les autoritats locals. I és que, com constatava l'informe del veguer d'aquella data, suposadament Badia havia conferit *"les injures les plus grossières à l'adresse deux Viguiers, aux quels il reprochait d'avoir expulsé d'Andorre l'ancien député aux Cortes Catalanes Canturri [...]."*⁹ Davant d'aquestes suposades declaracions injurioses envers les autoritats andorranes, els veguers decidiren ordenar al batlle episcopal, Anton Tomàs, que es desplaçés al refugi d'Envalira per interrogar Badia. No obstant això, intentant estalviar-se el desplaçament, el mateix 7 de febrer el batlle enviava una nota a Badia en què se li ordenava que es presentés tres dies després a la Batllia amb *«tots els vostres documents d'identitat»* per respondre dels suposats insults a les autoritats andorranes: *"Ha arribat al meu coneixement, que V., amb motiu de la seva residència a Andorra, ultra donar un nom suposat –el de Miquel Comes–, s'ha permès insultar greument les Autoritats del país [...]."*¹⁰

Complint les ordres, el dia 10 de febrer Miquel Badia compareixia davant del batlle episcopal per ser sotmès a un interrogatori *cordial*. Després de declarar la seva identitat i d'exhibir el seu passaport espanyol –núm. 15.481 expedit a Barcelona el 3 d'agost de 1934–, passava a respondre una sèrie de preguntes referents a la seva estada a Andorra. Així, en primer lloc, afirmava que havia arribat a les Valls procedent de Brussel·les (Bèlgica) després de ser expulsat de França. A continuació era interpellat sobre la seva presència a l'hotel Palacín de les Escaldes, pregunta a la qual responia sense concretar: *"Contesta que en motiu d'haver vingut uns seus companys i amb el desig de saludar-los baixà a Escaldes perquè havent-hi neu ells no podien pujar al*

9. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origen-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta datada a Andorra la Vella el 6-II-1936. Un dia després el veguer francès demanava al comissari especial de Bourg-Madame que controlés la correspondència que dirigida a Badia s'enviava des d'aquella població. Evidentment, es fa referència a l'alcalde de la Seu d'Urgell i diputat del Parlament de Catalunya per ERC, Enric Canturri, que després de proclamar l'Estat Català al seu municipi el 6 d'octubre de 1934 s'exilià passant per Andorra. Personatge molt en les implicacions de la política catalana en l'andorrana del període 1931-1936. Vegeu, entre d'altres, BADIA I BATALLA, F. *El copríncep Mons. Justí Guitart i el seu temps (1920-1940)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008. p. 89-120, o les mateixes memòries de CANTURRI, E. *Memòries: república, guerra i exili*. Barcelona: Ajuntament de la Seu d'Urgell-L'Avenç, 1987.

10. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origen-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta del Batlle datada a Andorra la Vella el 7-II-1936.

Refugi d'Envalira on resideix. " Demanat sobre la identitat dels seus visitants, Badia es negava a donar-ne els noms: "Contesta que eren uns amics íntims del declarant qui no creu convenient dir llurs noms per a que no puguin ésser molestats per les autoritats espanyoles [...]."¹¹ Seguia l'interrogatori referint-se, ara ja, a la qüestió de les suposades injúries envers els veguers, que negava rotundament. I afegia sobre aquesta darrera: "Manifesta finalment el Sr. Declarant que sent hagi pogut arribar a oïdes de les autoritats d'Andorra suposades manifestacions d'injúria o greuge que pugui ferir la seva susceptibilitat, quan el cert és que en l'ànim del declarant solament hi ha un pòsit d'agraïment per aquelles autoritats i poble d'Andorra on hi ha trobat un bon acolliment."¹²

La resposta negativa de Badia davant de les acusacions d'haver insultat les autoritats andorranes s'acabava de desmuntar el dia següent, quan el veguer francès informava el prefecte dels Pirineus Orientals i delegat permanent per Andorra, que els ciutadans –un català de la Seu d'Urgell i diversos francesos– que havien denunciat Badia, el primer es retractava de les seves declaracions per por de patir represàlies dels acòlits de Badia, mentre que els restants estaven il·localitzables, practicant l'esquí.¹³

Tot i això, el veguer francès no restà satisfet de les diligències practicades pel batlle episcopal i envià el seu secretari, Paul Larrieu, al refugi d'Envalira per interrogar de nou Badia. Així, segons s'explicava en l'informe pertinent, després d'arribar esquiava al refugi i d'esperar més de cinc hores Badia, d'excursió amb el periodista del diari *La Dépêche de Toulouse* M. Burniquel, Larrieu podia realitzar l'entrevista. Un interrogatori que intentaria precisar els diferents aspectes que no havien quedat del tot clars el dia abans. I davant del qual, Larrieu constatava l'extrema tranquil·litat de Badia alhora que la bel·licositat del personatge: "Badia s'est montré calme et correct. Il s'est vanté, au cours de la conversation qui a eu lieu en français, de certains coups de force où il a manié le révolver avec virtuosité, en compagnie de camarades choisis. Il s'attend à une mort violente qu'il espère éloignée..." Per completar el quadre de la trobada, l'informe també feia referència a la relació de Badia amb els excursionistes catalans que en aquells moments estaven allotjats al refugi d'Envalira: "Les sportifs catalans en séjour au refuge d'Envalira qui appartiennent pour la plupart aux partis de droite, s'entretiennent familièrement avec lui."

Un cop introduït l'escenari, Larrieu iniciava la bateria de preguntes. Així, a la primera pregunta referent als motius de la seva expulsió de França, la transcripció recollia que "qu'il avait été expulsé de France en février 1935 pour propagande, en réalité à la

11. Durant els mesos previs, Badia, com els altres dirigents d'Estat Català, estaven preparant el que seria la seva sortida d'ERC, el juny de 1936. Vegeu la bibliografia esmentada sobre Miquel Badia.

12. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origens-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia. L'acta de l'interrogatori datada a Andorra la Vella el 10-II-1936 estava signada pel mateix Miquel Badia, el batlle Anton Tomàs i el notari Rossend Jordana.

13. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origens-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta datada a Andorra la Vella l'11-II-1936.

demande de l'Ambassade d'Espagne. "Expulsió que el portà a traslladar-se successivament al continent americà i de nou a Europa: *"qu'il s'était rendu en Colombie, le Président étant son ami, au Mexique, ou il a de nombreux amis, puis en Allemagne pour enfin de fixer pensant quelques temps à Bruxelles.*" Des de la capital belga, el 15 de gener de 1936 empenia un viatge que el portava a París, on romania deu dies per passar a Perpinyà diverses jornades i d'allà a Porté, Pimorent i Andorra, on arribava el 19 de gener. Una travessa que, tot i tenir prohibida l'entrada a França i la demanda d'extradició de les autoritats espanyoles, no li comportà cap problema, ja que, per sort, no fou reconegut tot i exhibir el seu passaport real.

Seguia la transcripció de les respostes de Badia amb l'afirmació que la seva vida estava amenaçada i que no pensava anar a Barcelona *"à visage découvert"*, alhora que es defensava de les acusacions que el qualificaven d'assassí per les seves actuacions amb els escamots de les JEREC o dels cossos policials sota la seva direcció. A més, Badia es mostrava convençut que les autoritats espanyoles no demanarien la seva extradició, davant de la qual, si es produís, s'hi oposaria. Una voluntat de restar a Andorra que feia que Larrieu afirmés que caldria expulsar-lo per la força sinó se'l deixava quedar a les Valls a l'espera dels resultats de les eleccions espanyoles del 16 de febrer de 1936: *"Si elles sont favorables à la gauche, il rentrera en Catalogne; dans les cas contraire il compte sur une amnistie et dans tous les cas il demanderait un sauf-conduit au Gouvernement Français pour se rendre dans un autre pays."*¹⁴

Després d'aquest interrogatori, ara ja més dur i específic, tot i que sense que derivés en cap mena de retenció o detenció i de constatar que s'havien tallat les comunicacions telefòniques entre el refugi i Catalunya, alhora que interceptat la seva correspondència, Badia desapareixia d'Andorra el 13 de febrer. L'informe del veguer al prefecte així ho feia constar el dia 14, quan deia: *"qui a déclaré hier matin entreprendre une excursion en ski, mais n'était pas encoure de retour aujourd'hui à 14 heures."* Fet que s'havia comunicat a les autoritats espanyoles a la Seu d'Urgell i a Bourg-Madame. I que responia, segons creia, a la pressió exercida pel veguer francès i a la proximitat de les eleccions. Tot i que també se sospitava que Badia s'hagués desplaçat a un petit refugi del Pas de la Casa *"fréquentée par les contrebandiers."*¹⁵

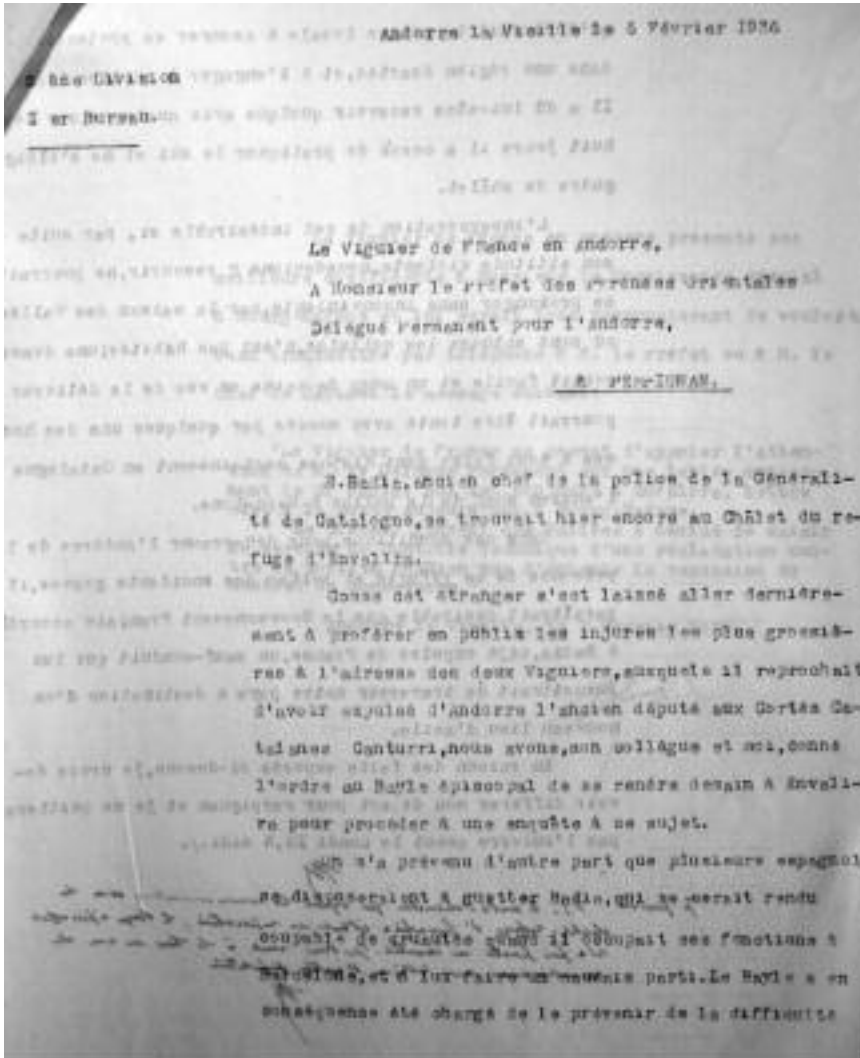
En conclusió, l'estada de Badia a Andorra no generà cap maldecap a les autoritats andorranes, més enllà de la necessitat de controlar-lo. I no ho féu, sobretot, per la proximitat de les eleccions a les Corts espanyoles. Unes eleccions que es convocaven en un clima polític, tant a Catalunya com a Espanya, que presagiava una victòria de les esquerres, en uns moments en què la repressió governamental que es produiria després dels fets del 6 d'octubre de 1934 ja s'havia aturat en sec després de les constants crisis dels executius republicans espanyols de centredreta. Així, la política andorrana

14. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origens-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta datada a Andorra la Vella l'11-II-1936.

15. CADN, Viguerie de France en Andorra, Origens-1993, n. 207, carpeta Refugiés Politiques 1935-1937, Miquel Badia, carta datada a Andorra la Vella el 14-II-1936.

se salvà de qualsevol conflicte amb les autoritats republicanes espanyoles i s'estalvià un conflicte polític similar al que havia causat el 1932 la suposada visita del cardenal Segura o del general Martínez Anido a les Valls.

Apèndix documental: Documents de l'expedient de Miquel Badia i Capell incoat per la Vegueria Francesa

Informe del veguer francès del 6-II-1936 en què comunica al prefecte l'arribada de Badia a Andorra

Le Viguiier de France en Andorre présente ses meilleurs compliments à Monsieur le Commissaire spécial à Bourg-Madame et lui serait très reconnaissant de vouloir bien transmettre par téléphone à M. le Préfet ou à M. le Chef de Cabinet le message suivant:

"Le Viguiier de France se permet d'appeler l'attention de M. le Délégué Permanent sur une lettre concernant le Sr Badia, qui est toujours à Envalira, lettre mise à la poste aujourd'hui à Bourg-Madame.

"Le Conseil général des Vallées a décidé de saisir le service du Contrôle Technique d'une réclamation contre la société PHARMACHEN vue d'obtenir la résiliation du contrat de concession."

Andorre la Vieille, le 7 Février 1936.

Carta del veguer francès al comissari de Bourg-Madame del 7-II-1936

Ha arribat al meu coneixement, que V., amb motiu de la seva residència a Andorra, ultra donar un nom equivocant, -el de Miquel Coma, -a'ha permès insultar greument les Autoritats del país, molt especialment els S. I. Drs. Veguers.

Com que aquesta fets, són susceptibles d'ésser perseguides pel S. I. Tribunal de Cortes; pel present, se li ordena, que el dia seu del corrent més de febrer a les dues de la tarda, es presenten davant aquesta Batllia, a la Curia de la Casa de La Vall a Andorra la Vella, portant tots els vostres documents s'inscripció.

Andorra la Vella 7 de febrer de 1936.

EL BATLLI.

Nota del batlle episcopal a M. Badia en què el convoca a la Batllia, 7-II-1936

A la vila d'Andorra la Vella, a dos de febrer de mil nou cents trenta sis.

Per davant l'Abbe. Batlle compareix el Sr. Miquel Bada Capell, fomisnari, solter, natural de Corçosa, provincia de Lleida (Espanya) nascut el dia dos de maig de mil nou cents sis, segons resulta de les seves manifestacions i del seu passaport nº 15.481, expedit a Barcelona el tres d'agost de mil nou cents trenta quatre, i expedit pel delegat especial Sr. Ramon Carreras (que ha validat) i a fragments d'aquest Tribunal declara.

I. Signi i ser cert que V. es Sr. Miquel Bada Capell.

Contesta que es cert.

II. Signi en residir abans de venir a Andorra.

Contesta que a Brussel·les (Belgica)

III. Signi si esta casat de França.

Contesta que si.

IV. Signi quin motiu el porta a reser-

nir-se dies passats a l'Hotel Pala-
cin d'Escaldes juntament amb altres se-
nyors.

Contesta que amb motiu d'haver viu-
gut uns mesos company i amb el desig
de saludar-hi havia a Escaldes perquè
havent-hi meu ell no podia fugir
al Refugi d'Envallera on residia.

V- Digni que eren aquells senyors.

Contesta que eren uns amics íntims
del declarant qui no eren convenient d'ir-
llur nom per a que no poguim ésser me-
ditats per les autoritats espanyoles, i que
se alguna autoritat andorrana peris, re-
sulta de la seva presència el declarant
opris per los presentor.

VI- Digni ésser cert que ha promunciat
foras les injurias contra els M. J. los Ve-
guis d'Andorra.

Contesta que es completament fals.

VII- Digni que en carnes havia ocupat
al forn de la generalitat de Catalunya.

Contesta que Cap superior dels
senyors d'Ordre public.

VIII- Digni ésser cert que ha dit

que lo Il·lustr. Sr. Veguer saputarem al Sr. Enric Canutoni, es diputat al Parlament català, de les Valls d'Andorra.

Contesta que no és cert.

Manifesta finalment el Sr. declarant que sent hagi pogut arribar a oïdes de les autoritats d'Andorra supressades manifestacions d'impureja o greuges que poguin ferir la seva susceptibilitat, quan el cert és que en l'ànim del declarant solament hi ha un pòsit d'agraïment per aquelles autoritats i poble d'Andorra on hi ha trobat un bon acolliment.

Il·legida que ha sigut pel propi declarant la precedut declaració es ratifica en ella i la firma juntament amb l'Il·lustr. Batlle, de que faig fe. El títol = es-pectat = no val. faig fe.

Joaquim Mas

El Batlle

En torn Enric Canutoni
 Rosendo Jordana, Not. i Llu

Andorre la Vieille le 11 Février 1936

M. Ange Davidson

1er Bureau.

Le Viguiere de France en Andorre

A Monsieur le Préfet des Pyrénées Orientales
Désigné temporairement pour l'Andorre,

à Perpignan.

En vous confirmant les informations que je vous ai
communiquées verbalement le 3 de ce mois relativement aux
conditions spéciales du séjour du Sr Badia au refuge d'En
Valira, ainsi que ma lettre du 6, j'ai l'honneur de vous
envoyer ci-joint:

I - la copie de l'interrogatoire auquel ce réfugié poli-
tique, convoqué à la maison des Vallées, a été soumis hier
par le Bayle épiscopal, au sujet de propos injurieux qu'il
avait tenus sur le compte des deux Vaguiers dans le salon
du refuge, propos qu'il a niés. De trois témoins, l'un d'eux
habitait la Seo d'Urgel, qui avait déposé le fait, s'est
refusé à confirmer sa déclaration, par crainte de représailles
possibles; les deux autres, un vénéral français, sont re-
partis dans notre pays, en chias, par la montagne;

II - un rapport de M. Larréou, secrétaire de cette Vigue

de déclaration, la confirme et signe avec l'Évêque Bayle, ce
dont je donne acte.
signé, Miguel Badia - Le Bayle, Anton Tomàs - Mossend
Jordana, notaire et secrétaire.

Niguerie de France
en ANDORRE

Interrogatoire de BADIA par le Revue épiscopal.
(traduit du catalan)

A Andorre la Vella, le 10 Février 1936,
Par devant l'hble Revue a comparu le Sr Miquel Badia
Capell, fonctionnaire, célibataire, originaire de Torre-
grossa, province de Lerida (Espagne), né le 10 Mai 1906
ainsi qu'il résulte de ses déclarations et de son passe-
port délivré à Barcelone le 3 Août 1934 par le délégué
spécial M. Mamon Carreras, passeport qu'il a représenté
et il déclare ce qui suit, en réponse aux questions de
ce Tribunal:

I - Dites s'il est vrai que vous êtes Miquel Badia
R - C'est vrai.

II - Où résidez-vous avant de venir en Andorre ?

R - À Bruxelles.

III - Étiez-vous expulsé de France ?

R --OUI.

IV - Pourra quel motifs vous êtes-vous trouvé ces
jours derniers à l'hôtel Palsolin des Escaldes en Com-
pagnie d'autres personnes ?

R - Parce que plusieurs espagnols étaient venus dans
le désir de me saluer, et comme il y avait de la neige
ils ne pouvaient monter jusqu'au refuge d'Envalira
que j'habite.

V - Quelles étaient ces personnes ?

R - C'étaient des amis intimes dont je ne doute pas
devoir donner le nom pour qu'ils ne soient pas inquié-
tés par les autorités espagnoles, mais si une autorité
andorrana a besoin de leur présence, je m'offre à les
faire se présenter.

VI - Est-il vrai que vous avez prononcé des paroles
injurieuses concernant les T.I. Nigueria d'Andorre ?

R - C'est complètement faux.

VII - Quelle situation avez-vous occupée dans le gou-
vernement de la Généralité de Catalogne ?

R - Chef supérieur des services d'ordre public.

VIII - Est-il vrai que vous avez dit que les Ill. Ni-
gueria avaient expulsé des Vallées d'Andorre M. Enric
Santurri, ex-député au Parlement catalan ?

R - Ce n'est pas vrai.

IX - Le condamné déclare finalement regretter
qu'ait pu arriver aux oreilles des autorités d'An-
dorre des manifestations supposées d'injures ou de
cries de haine à blâmer leur susceptibilité, alors
qu'en vérité il n'y a dans son esprit qu'un sentiment
de gratitude pour ses autorités et pour le peuple
d'Andorre, pays où il a trouvé un bon accueil.

Le condamné, après avoir lu la présente

Traducció al francès de l'interrogatori del batlle episcopal, 11-II-1936

Andorre la Vieille le 14 Février 1936

3^eème Division

1^{er}er Bureau.

Badia

Le Viguiar de France en Andorre
à Monsieur le préfet des Pyrénées Orientales
Délégué permanent pour l'Andorre,

A. PÉROUSE

Je n'ai pu, en raison de l'interruption des communications télégraphiques, vous informer au départ du Refuge d'Uvalira du Sr Badia, qui a déclaré hier matin entreprendre une excursion en ski, mais n'était pas attendu de retour aujourd'hui à 18 heures. Le Commissaire spécial de police de la Seo a bien voulu se charger d'en aviser sans retard son collègue français de Bourg-Madame.

Il est possible que Badia, gêné par la suppression des communications téléphoniques entre l'Espagne et le refuge, ainsi que par l'arrêt de la correspondance aéroscopée, de France et d'Espagne, A.N. Caser*, exprimé ainsi par la récente découverte de M. Larrieu, ait voulu se rapprocher de ses collègues

et de son ami Paul-Mica s'est-il simplement rendu au Pas de la Casa, où existent cette année un modest refuge et une auberge fréquentée par les entrepreneurs.

Handwritten signature

Informe del veguer francès en què constata la fugida de Badia, 14-II-1936

Fotografia de Miquel Badia a Fhasa